

NIEUWE VERTALING VAN DE HARTSOETRA

DOOR THICH NHAT HANH

Originele Engelse versie: [New Heart Sutra translation by Thich Nhat Hanh | Plum Village](#)

Op 11 september rondde Thay een diepe en prachtige nieuwe Engelse vertaling af van de Hartsoetra, een van de belangrijkste soetra's in het Mahayana boeddhisme.

Deze nieuwe Engelse vertaling is gebaseerd op de Vietnamese vertaling waar Thay eerder aan het EIAB in Duitsland aan begon.

Onder de soetra kun je Thays uitleg lezen van waarom hij deze nieuwe vertaling maakte.

Deze nieuwe vertaling wordt nu gebruikt in alle Plum Village-chanting sessions. De chant is op muziek gezet.

Hartsoetra

Het inzicht dat ons naar de andere oever brengt

Avalokiteshvara, diepgaand mediterend met het inzicht dat ons naar de andere oever brengt, ontdekte plotseling dat alle vijf skanda's op gelijke wijze leeg zijn. Door dit inzicht overwon hij al het lijden.

Luister, Sariputara.

Dit lichaam is leegte, leegte is dit lichaam.

Dit lichaam is niet anders dan leegte,

leegte is niet anders dan dit lichaam.

Dit geldt ook voor gevoelens, waarnemingen, mentale formaties en bewustzijn.

Luister Sariputra.

Alle verschijnselen worden gekenmerkt door leegte;

hun ware natuur is geen geboorte, geen dood, geen zijn, geen niet-zijn,

zij zijn rein noch onrein, en nemen toe noch af.

Daarom zijn lichaam, gevoelens, waarnemingen, mentale formaties en bewustzijn leeg van een afzonderlijk zelf.

<https://www.aandacht.net/>

info@aandacht.net

Ook de achttien werelden van verschijnselen,
de zes zintuigen, zes zintuigobjecten en zes bewustzijnen
zijn leeg van een afzonderlijk zelf.

Ook de twaalf schakels van onderling afhankelijk ontstaan,
en hun einde,
zijn leeg van een afzonderlijk zelf.
Lijden, de oorzaken van lijden,
het einde van lijden, het pad,
inzicht en realisatie
zijn leeg van een afzonderlijk zelf.

Wie dit kan zien, hoeft niets meer te bereiken.

Bodhisattva's die oefenen met het inzicht dat ons naar de andere oever brengt
kennen geen belemmeringen in hun geest.
Vrij van belemmeringen kennen zij geen angst,
vernietigen zij alle verkeerde waarnemingen
en realiseren volmaakt nirvana.

Door de beoefening van het inzicht dat ons naar de andere oever brengt,
kunnen alle Boeddha's in het verleden, heden en de toekomst
authentieke en volmaakte verlichting bereiken.

Weet daarom, Sariputra,
dat het inzicht dat ons naar de andere oever brengt
een grootse mantra is,
de meest verhelderende mantra,
de hoogste mantra,
de ongeëvenaarde mantra,
de ware wijsheid die in staat is aan alle vormen van lijden een einde te maken.

Laten we daarom het inzicht dat ons naar de andere oever brengt eren
en deze mantra verkondigen:

Gate, Gate, Paragate, Parasamgate Bodhi Svaha!
Gate, Gate, Paragate, Parasamgate Bodhi Svaha!
Gate, Gate, Paragate, Parasamgate Bodhi Svaha!

Het waarom van een nieuwe vertaling van de Hartsoetra

Thay's uitleg aan zijn studenten, vertaald uit het Vietnamees. Thay schreef deze tekst op 22 augustus 2014, na het voltooiën van zijn allereerste vertaalontwerp in het Vietnamees.

Lieve Familie,

De reden waarom Thay een nieuwe vertaling moet maken van de Hartsoetra is dat de patriarch die oorspronkelijk de Hartsoetra vastlegde, niet bedreven genoeg was in zijn taalgebruik.

Daardoor ontstonden er bijna 2000 jaar lang veel misverstanden.

Thay wil graag twee verhalen met jullie delen: het verhaal van een novice die een bezoek bracht aan een zenmeester, en het verhaal van een Bhikkhu die met een vraag kwam bij de Eminente Meester True Trung.

Het verhaal van een novice

In het eerste verhaal vraagt de zenmeester aan de novice:

“Vertel me hoe jij de Hartsoetra begrijpt.”

De novice bracht zijn handpalmen bij elkaar en antwoordde:

“Ik heb begrepen dat de vijf skandha's leeg zijn. Er zijn geen ogen, oren, neus, tong, lichaam, of geest; er zijn geen vormen, geluiden, geuren, smaken, gevoelens, of objecten van de geest; de zes bewustzijnen bestaan niet, de achttien rijken van verschijnselen bestaan niet, de twaalf schakels van afhankelijk ontstaan bestaan niet, en ook wijsheid en realisatie bestaan niet.”

“Geloof je wat hier staat?”

“Ja, ik geloof werkelijk wat hier staat.”

“Kom eens wat dichterbij me,” instrueerde de zenmeester de novice. Toen de novice dichterbij kwam, nam de zenmeester zonder omhaal diens neus tussen duim en wijsvinger, en gaf er een stevige draai aan.

De novice schreeuwde het uit van pijn: “Leraar! U doet me pijn!”

De zenmeester keek naar de novice. “Net zei je nog dat de neus niet bestaat. Maar als de neus niet bestaat, waar heb je dan pijn aan?”

Het verhaal van een Bhikkhu

De eminente meester True Trung was een leken-zenmeester die de mentor was geweest van de jonge koning Tran Nhan Tong, in het 13de eeuwse Vietnam. Op een dag bezocht een Bhikkhu hem, om hem te vragen over de Hartsoetra.

“Gerespecteerde Eminente Meester, wat is de ware betekenis van de zin ‘vorm is leegte, leegte is vorm?’”

Eerst bleef de Eminente Meester stil. En daarna, na een tijdje, vroeg hij:

“Bhikkhu, heb je een lichaam?”

“Jazeker”

“Waarom zeg je dan dat het lichaam niet bestaat?”

De Eminente Meester ging verder: “Denk je dat er in lege ruimte vorm is?”

“Nee, ik zie daar geen vorm.”

“Waarom zeg je dan dat leegte vorm is?”

De Bhikkhu stond op, boog, en vervolgde zijn weg. Maar de Meester riep hem terug om de volgende gatha voor hem te reciteren:

*Vorm is leegte, leegte is vorm,
is een goed hulpmiddel dat tijdelijk is gemaakt door de Boeddha's van de drie tijden.
Leegte is geen vorm, vorm is geen leegte –
Hun natuur is altijd zuiver en verlichtend, niet gevangen in zijn noch in niet-zijn.*

In dit verhaal lijkt de Eminente Meester True Trung de Hartsoetra tegen te spreken, en de formulering ‘Vorm is leegte en leegte is vorm’, die in de Prajnaparamita literatuur als heilig en onschendbaar wordt beschouwd, op de proef te stellen.

Thay gelooft dat de Eminente Meester te ver ging. De Meester had niet in de gaten dat de vergissing niet zit in de formulering ‘Vorm is leegte’, maar eerder in de onhandigheid van de regel ‘Daarom is er in leegte geen vorm.’ Volgens Thay is het woordgebruik in de Hartsoetra helemaal vanaf het begin tot aan de regel ‘geen geboorte, geen dood, niet rein, niet onrein, niet toenemend noch afnemend’, al perfect. Het enige wat Thay spijtig vindt, is dat de patriarch die de Hartsoetra vastlegde niet de vier woorden ‘geen zijn, geen niet-zijn’ direct na de vier woorden ‘geen geboorte, geen dood’ toevoegde. Want deze vier woorden zouden ons helpen het idee van zelf en niet-zelf te transcenderen. En we zouden niet langer gevangen zitten in ideeën als ‘geen ogen, geen oren, geen neus, geen tong.....’ De neus van de novice doet nog steeds pijn, tot de dag van vandaag. Begrijpen jullie?

Het probleem begint bij de regel: ‘Luister Shariputra, omdat er in leegte geen vorm is, en geen gevoelens, waarnemingen, mentale formaties, en bewustzijn’ (in Sanskrit

TasmācŚāriputrasūnyatayāmnarūpamnavedanānasamjñānasamskāranavijñānam). Wat vreemd! Eerst wordt vastgesteld dat leegte vorm is, en vorm leegte, maar nu zeg je het omgekeerde: er is alleen maar leegte, er is geen lichaam. Deze regel van de Soetra kan leiden tot veel schadelijke misverstanden. Het verwijdert alle verschijnselen uit de categorie ‘zijn’, en plaatst ze in de categorie van ‘niet-zijn’ (géén vorm, gevoelens, waarnemingen, mentale formaties, of bewustzijn...). En dat terwijl de ware aard van alle

verschijnselen er een is van noch zijn noch niet-zijn, geen geboorte en geen dood. Het gezichtspunt van 'zijn' is één extreme kijk en het gezichtspunt van 'niet-zijn' is een andere extreme kijk. En door deze onhandigheid doet de neus van de novice nog steeds pijn.

De aan de zesde patriarch Hue Nang (Hui-neng) toegeschreven beroemde gatha, waarin hij zijn inzicht presenteerde aan de vijfde patriarch Hoang Nhan (Hung-jen), geeft ook uitdrukking aan dit idee en zit ook vast in dezelfde verkeerde zienswijze.

*In oorsprong is er geen Bodhi boom
De heldere spiegel bestaat ook niet
Vanaf beginloze tijd heeft er niets ooit bestaan
Dus waarop kan stof neerslaan?*

We kunnen zeggen:

*Een witte wolk komt langs en dekt de opening van de grot af
Daardoor missen heel veel vogels de weg naar huis.*

Het inzicht van prajnaparamita is het meest bevrijdende inzicht dat ons helpt het probleem met alle paren van tegenstellingen te overwinnen, zoals geboorte en dood, zijn en niet-zijn, rein en onrein, toenemend en afnemend, subject en object, enz. En het helpt ons om in aanraking te komen met de ware natuur van geen geboorte/geen dood, geen zijn/geen niet-zijn, etc... wat de ware aard is van alle verschijnselen. Dit is een staat van koelte, vrede, en geen-angst die in dit leven ervaren kan worden, in je eigen lichaam en je eigen vijf skandha's. Het is nirvana. *Net zoals de vogels genieten van de lucht, en de herten genieten van het grasland, zo geniet de wijze van het verblijven in nirvana.* Dit is een hele mooie zin uit het Nirvana Hoofdstuk van de Chinese Dharmapada.

Het inzicht van prajnaparamita is de ultieme waarheid, die alle conventionele waarheden overstijgt. Het is het hoogste inzicht van de Boeddha. Als welke willekeurige alinea in de Tripitaka -zelfs in de hoogst indrukwekkende Prajnaparamita verzamelingen- dit tegensprekt, dan zit die nog vast in conventionele waarheden. Helaas vinden we in de Hartsoetra zo'n alinea, en die is nog lang ook.

Daarom heeft Thay in deze nieuwe vertaling het woordgebruik van het oorspronkelijke Sanskriet en de Chinese vertaling van Huyen Trang (Xuan-Zang) veranderd. Thay's vertaling is als volgt: *'Daarom zijn lichaam, gevoelens, waarnemingen, mentale formaties en bewustzijn leeg van een afzonderlijk zelf.'* Alle verschijnselen zijn producten van afhankelijk ontstaan: dat is het belangrijkste punt van het prajnaparamita-onderricht. *'Zelfs inzicht en realisatie zijn leeg van een afzonderlijk zelf.'* Deze zin is net zo belangrijk als de zin *'Vorm is leegte.'* Thay heeft ook *'geen zijn, geen niet-zijn'* aan de tekst toegevoegd. Niet zijn, niet niet-zijn is het diepe inzicht van de Boeddha, vermeld in

Katyayana soetra, waar hij een definitie geeft van juist inzicht. Deze vier woorden, *niet zijn, niet niet-zijn*, zullen toekomstige generaties helpen om niet te lijden aan een verdraaide neus.

De Hartsoetra was bedoeld om de Sarvastivadins te helpen hun idee van geen zelf en geen dharma los te laten. Het diepste onderricht van de Prajnaparamita is de *leegte* van een zelf (atmasunyata) en de *leegte* van een dharma (dharmanairatmya) en niet het niet-zijn van een zelf of dharma. De Boeddha heeft ons in de Katyayana soetra geleerd dat de meeste mensen in de wereld vastzitten aan het gezichtspunt van zijn en van niet-zijn. Daarom is het zonneklaar dat de zin *'in leegte is er geen vorm, gevoelens...'* nog vastzit aan het gezichtspunt van niet-zijn. 'Leeg van een zelf' betekent alleen maar de leegte van een zelf, niet het niet-zijn van een zelf, net zoals het niet betekent dat een ballon die van binnen leeg is niet bestaat. Hetzelfde geldt voor de leegte van een dharma: dat betekent alleen maar het leeg zijn van alle verschijnselen en niet het niet-bestaan van verschijnselen. Het is net als een bloem die alleen maar gemaakt is van niet-bloem elementen. De bloem is leeg van een afzonderlijk bestaan, maar dat betekent niet dat de bloem er niet is.

De Hartsoetra verscheen laat, in de tijd dat het Tantrisch Boedhisme al was begonnen te bloeien. De patriarch die de Hartsoetra heeft samengesteld wilde de volgers van het Tantrisch Boedhisme aanmoedigen de Hartsoetra te beoefenen en te reciteren, en daarom presenteerde hij de Hartsoetra als een soort mantra, wat ook wel een bedreven aanpak was. Thay heeft de zin *'Het Inzicht dat ons naar de Andere Oever brengt'* gebruikt, omdat in de mantra de uitdrukking *paragate* staat, wat betekent 'overgegaan naar de andere oever, de oever van wijsheid.' Parayana en paramita zijn allebei vertaald als *'oversteken naar de andere oever.'* In de Sutta Nipata is een hoofdstuk dat 'Parayana' heet dat eveneens vertaald is als *'oversteken naar de andere oever.'*

Lieve Familie, ik hoop dat jullie met plezier de nieuwe versie van de Hartsoetra in het Engels zullen beoefenen. Er is een Engelse vertaling en Br. Phap Linh is bezig er muziek bij te componeren. In de volgende uitgave van het *Chanting Book* zal de nieuwe vertaling staan. Gisteren, op 21 augustus, viel er nadat hij rond drie uur in de nacht de vertaling voltooid had, een straal maanlicht binnen in Thay's kamer.

Met liefde en vertrouwen,
Je Leraar

